

Kinderopvang voor iedereen

Samen aan de slag

Module omgevingsanalyse

Totale duur van de module: 1u20

1. INHOUD

Om een sociale mix van gezinnen te kunnen realiseren in kinderopvang, is het zinvol om een beeld te hebben van welke groepen in de stad, gemeente of regio wonen en/of werken. Vaak zijn bepaalde groepen, voornamelijk kwetsbare groepen, weinig of niet zichtbaar. Men denkt al snel dat deze groepen er niet zijn en dat men hen daarom ook weinig of niet in de kinderopvang vindt. Een meer objectief beeld van de samenstelling van de bevolking in de stad, gemeente of regio, kan deze veronderstelling objectiveren. Cijfers kunnen de aanleiding zijn om werk te maken van meer toegankelijkheid. Ze kunnen een bewuste zoektocht op gang trekken naar de redenen waarom bepaalde doelgroepen weinig of niet in de kinderopvang aanwezig zijn.

In deze module maken we de deelnemers bewust van de Vlaamse en gemeentelijke cijfers rond de sociale functie van kinderopvang. Welke groepen zijn ondervertegenwoordigd in de kinderopvang? Hoe zit dat in de eigen gemeente?

De bespreking van deze module vraagt een grondige voorbereiding. Je verzamelt en analyseert best vooraf aan het overleg alle info met betrekking tot jouw gemeente. Een goede kennis en analyse van deze gegevens legt de basis voor de discussies en de formulering van doelstellingen en actiepunten in de andere modules.

TIP: betrek een medewerker van de gemeente en/of het OCMW bij de opmaak van deze omgevingsanalyse. Is er iemand in het bestuur die werkt rond armoede/demografie/integratie/brugfiguur... die kan helpen? Deze persoon kan misschien ook een toelichting komen geven op het overleg dat jij gepland hebt?

2. DOELSTELLINGEN

- De deelnemers hebben een zicht op de kansarmoedecijfers in Vlaanderen
- De deelnemers hebben zicht op kansarmoedecijfers in hun gemeente
- De deelnemers kijken of er nog cijfers ontbreken en hoe deze kunnen worden verzameld
- De deelnemers gaan samen na of alle groepen bereikt worden
- De deelnemers maken samen de analyse en de conclusie

3. OVERZICHT VERLOOP

Fase	Groepsverdeling	Activiteit	Materiaal
1 15 min	Plenair	Inleidend gesprek en opwarm oefening	Powerpoint dia 1-2
2 10 min	Plenair	Toelichting cijfers kinderopvang en vrije tijd	Powerpoint dia 3
3 10 min	Plenair	Toelichting demografische gegevens	Powerpoint dia 4
PAUZE 5 min			
4 15 min	Plenair	Toelichting cijfers kansarmoede	Powerpoint dia 5-8 Flap en stiften
5 10 min	Plenair	Toelichting cijfers inclusieve opvang	Powerpoint dia 9-11
6 15 min	Plenair	Vaststelling en conclusie	Powerpoint dia 12-14

4. UITWERKING

Fase 1
15 min

-
PPT
dia 1-2

Inleiding en opwarming

Geef de deelnemers mee wat er op de agenda staat. Vertel dat er 1 of meerdere vergaderingen gesproken zal worden over de sociale functie van kinderopvang en licht toe hoe dit in zijn werk gaat. (gebruik van verschillende modules en verloop).

Start met deze **opwarmingoefening** waarbij je deelnemers zelf een inschatting laat geven van bepaalde cijfers

'Op een rij'

1. Vraag de leden van de groep op te staan en loop tijdens deze vraag naar en open plek in de ruimte waar een lijn gevormd kan worden.
2. Vertel de groep dat er een denkbeeldige lijn loopt van de ene naar de andere kant van de zaal. Stel een vraag (zie hieronder).
3. Geef de groep de opdracht om op een denkbeeldige lijn (vb. van laag naar hoog) te gaan staan.
4. Wanneer iedereen een positie ingenomen heeft, vraag je aan personen uit de rij om hun positie toe te lichten.
5. Herhaal deze methode tot al je vragen aan bod zijn gekomen.
6. Geef aan het eind van de oefening mee dat jullie tijdens dit overleg verschillende van deze vragen objectief zullen bespreken.

Mogelijke vragen:

- Hoeveel procent van de kinderen in jouw opvang groeit momenteel op in een kwetsbaar gezin?
- Geef aan op een schaal van 1 tot 10 hoeveel jouw opvang inzet op sociale functie?
- Hoeveel procent kinderen van 0-3 jaar groeien in onze gemeente op in een kwetsbaar gezin, schat je?
- Hoeveel procent kinderen van 3-12 jaar groeien in onze gemeente op in een kwetsbaar gezin, schat je?
- Hoeveel procent van deze kinderen gaan naar de kinderopvang, schat je ?
- Geef aan op een schaal van 1 tot 10 hoeveel jouw opvang inzet op inclusieve opvang van kinderen met specifieke zorgbehoefte.
- ...

Fase 2
10 min
-
PPT
dia 3

Cijfers kinderopvang en vrije tijd in onze regio

Geef in de PowerPoint een overzicht van de kinderopvang en vrije tijd in de eigen regio.

- Hoeveel voorzieningen 0-12 jaar zijn er?
- Hoe zijn ze verspreid?
- Licht de cijfers toe aan de hand van de PowerPoint en koppel terug naar de opwarmingsoefening waar mogelijk
- Kijk voor meer inspirerende vragen bij punt 5 (Meer weten)

Op de website van Kind en Gezin kan je zelf een overzicht maken voor jouw gemeente:

- Baby's en peuters: <https://www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/cijfers/kinderopvang-baby-peuter/gemeenten-provincie-zorgregio/>
- Schoolkinderen: <https://www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/cijfers/kinderopvang-schoolkinderen/cijfers-op-maat/>

Fase 3
10 min
-
PPT
dia 4

Cijfers demografie

Geef op deze slide een overzicht van demografische gegevens in de eigen regio, dit zowel voor kinderen van 0-3 jaar als 3-12 jaar.

- Verwachten jullie een instroom van jonge gezinnen?
- Is het aanbod voldoende voor het aantal jonge gezinnen in de gemeente?
- Licht de cijfers toe en koppel terug naar de opwarmingsoefening waar mogelijk.
- Kijk voor meer inspirerende vragen bij punt 5 (Meer weten)

PAUZE
5 min

Fase 4
15 min
-
PPT
dia 5-8

Cijfers kansarmoede

Probeer zo breed mogelijk cijfers te verzamelen en hier voor te stellen.

- Geef een toelichting bij de cijfers voor Vlaanderen en voor je eigen gemeente. Verder in deze module lees je waar je welke cijfers kan vinden (zie '5 Meer weten').
- Maak voor jouw gemeente een rapport op via het Lokaal Dashboard van Kind en Gezin, aangevuld met extra info uit andere statistieken (zie infobundel).
- Heeft het lokaal bestuur ook zelf bepaalde cijfers verzameld, dan kan je deze ook toevoegen.

Fase 5
10 min
-
PPT
dia 9-11

Cijfers inclusieve kinderopvang

Maak voor jouw gemeente een overzicht van kinderen met een extra zorgbehoefte of voorzieningen die hier specifiek op inzetten (0-12 jaar).

Kunnen jullie beroep doen op de ondersteuning van een Centrum voor Inclusieve Kinderopvang? Je vindt ze hier: <https://www.kindengezin.be/kinderopvang/sector-babys-en-peuters/inclusieve-opvang/>

Fase 3
10 min
-
PPT
dia 4

Conclusie

Wat stellen we vast uit alle voorgaande info?

- Formuleer een conclusie uit de voorgaande info.
 - Koppel terug met de eerste oefening. Hadden de deelnemers aan het overleg de cijfers goed ingeschat?
- Welke groepen worden niet bereikt in het opvang- en vrijetijdsaanbod?
- Stel deze vragen aan de groep:
 - Wat vinden jullie van deze vaststellingen?
 - Zijn er gegevens die we nog missen?
 - Kennen we het verhaal achter de cijfers? Je kan bijvoorbeeld contact opnemen met toeleiders (zie ook Module 'Samenwerken met toeleiders') om meer te weten te komen over de leefwereld van gezinnen in armoede, met migratieachtergrond, specifieke zorgen, ...
 - Hoe gaan we hier verder mee aan de slag? Kan een medewerker uit de gemeente of het OCMW helpen?

Spreek af hoe jullie in de toekomst verder gaan met dit thema en deze conclusie.

5. MEER WETEN

Hieronder maken we een opsomming van mogelijke bronnen om een omgevingsanalyse op te maken.

TIP: voor centrumsteden en steden is het aangewezen om de cijfers zoveel als mogelijk te verfijnen op wijkniveau. Het beeld kan afwijken van het gemeentegemiddelde en dit kan betekenen dat specifieke acties in een bepaalde wijk nodig zijn.

Eigen gegevens

- Welk aanbod van kinderopvang (0-3 jaar en 3-12 jaar) en vrije tijd is er voor kinderen op het grondgebied?
 - Welke prijzen en openingstijden gelden hier?
 - Gaat het om een gespreid aanbod op het grondgebied?
- Is er een lokaal loket kinderopvang dat cijfers bijhoudt?
- Houdt de gemeente zelf cijfers bij over de bereikte groepen in de kinderopvang?
- Wat is het aandeel inwonende/werkende/schoolgaande gezinnen?
- Welke registraties doen de lokale kinderopvangvoorzieningen/scholen/ jeugdorganisaties/...?
- Zijn er lokaal verenigingen waar armen het woord nemen, van mensen met migratieachtergrond, van ouders van kinderen met specifieke zorgbehoefte, loopteams, of andere verenigingen die een groep vertegenwoordigt)? Zij kunnen een belangrijke partner zijn om het verhaal achter de cijfers te ontdekken. Deze verenigingen hebben vaak een goed zicht op welke drempels hun gezinnen ervaren bij de verschillende diensten.
 - Een overzicht van alle verenigingen waar armen het woord nemen vind je hier: <http://www.netwerktegenarmoede.be/over-ons/onze-verenigingen/lijst-verenigingen>
 - Zoek voorzieningen op <http://www.desocialekaart.be/>

Gemeentemonitor

De gemeentemonitor brengt een selectie van 100 relevante omgevingsindicatoren in beeld voor elke Vlaamse gemeente. Dit rapport werpt een eerste snelle blik op jouw gemeente. Je kan het eenvoudig downloaden in pdf.

De omgevingsindicatoren zijn afkomstig uit geregistreerde databanken. Voor deze indicatoren vind je per indicatorfiche een cijfertabel en een grafiek voor jouw gemeente. We vergelijken waar mogelijk met het gemiddelde voor de betrokken Belfiuscluster en met het Vlaamse Gewest.

Gegevens die aan bod komen zijn: bevolkingscijfers, in welke mate ouders tevreden zijn over kinderopvang, armoedecijfers, gebruik van vrijetijdsinitiatieven, ...

<https://gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be/naar-de-cijfers/jouw-gemeente-cijfers>

Vlaamse kinderarmoedebarmeter

De Vlaamse kinderarmoedebarmeter bundelt zeven indicatoren die een beeld geven van het kinderarmoederisico in de gemeenten. Het gaat om indicatoren die een beeld schetsen van de situatie van (gezinnen met) jonge kinderen in de verschillende levensdomeinen: gezondheid, gezin, onderwijs, inkomen, arbeid ... Deze barometer wordt gebruikt voor de verdeling van de subsidies voor lokale kinderarmoedebestrijding.

De zeven indicatoren zijn:

1. het aantal personen met voorkeursregeling in de ziekteverzekering van 0 tot en met 4 jaar ten opzichte van het totale aantal inwoners van dezelfde leeftijdsgroep;
2. het aantal éénoudergezinnen met kinderen van 0 tot en met 3 jaar ten opzichte van het totale aantal huishoudens met kinderen van dezelfde leeftijdsgroep;
3. de kansarmoede-index van Kind en Gezin;
4. de onderwijskansarmoede-indicator voor het kleuteronderwijs;
5. het aantal begunstigden van het leefloon (categorie gezinslast) samengeteld met het aantal begunstigden equivalent leefloon (categorie gezinslast) ten opzichte van het aantal huishoudens met minderjarige kinderen;
6. het aantal huishoudens met kinderen van 0 tot en met 2 jaar waar de referentiepersoon in het huishouden en, indien aanwezig, diens partner niet werken ten opzichte van het totale aantal huishoudens met kinderen van dezelfde leeftijdsgroep;
7. het aantal huishoudens met kinderen van 0 tot en met 3 jaar waar één of beide ouders niet de EU-nationaliteit bezitten ten opzichte van het totale aantal huishoudens met kinderen van dezelfde leeftijdsgroep.

Gemeenten die voor een indicator een score halen boven het 75e percentiel - dat wil zeggen dat de gemeente hoog scoort in vergelijking met andere gemeenten - krijgen een risicoscore 1 op de indicator. De andere gemeenten krijgen een risicoscore 0.

De som van risicoscores voor alle indicatoren vormt de kinderarmoedebarmeter van een gemeente.

Gemeenten met een kinderarmoedebarmeter van 4 of meer komen in aanmerking voor subsidies voor lokale kinderarmoedebestrijding. Het gaat om 70 van de 308 Vlaamse gemeenten.

Wat deze kinderarmoedebarmeter over jouw gemeente vertelt, vind je hier: https://armoede.vlaanderen.be/sites/default/files/media/documenten/bijlage_lijst_gemeenten_20140207.pdf

Kansarmoede-index van Kind en Gezin

Volgens Kind en Gezin is kansarmoede 'een toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te hebben aan maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid, huisvesting. Het gaat hierbij niet om een éénmalig feit, maar om een duurzame toestand die zich voordoet op verschillende terreinen, zowel materiële als immateriële.'

Uit die definitie werden zes toetsingscriteria afgeleid die bepalen of een kind in een kansarm gezin opgroeit:

1. Beschikbaar maandinkomen:
 - het onregelmatige maandinkomen of het beschikbare inkomen (min de schulden) is lager dan het bedrag van het leefloon;
 - leven van werkloosheidsuitkering en/of leefloon. Er wordt een onderscheid gemaakt op basis van het aantal kinderen ten laste, maar geen rekening gehouden met de kinderbijslag/het groeipakket.
2. Opleiding ouders: lager onderwijs, beroepsonderwijs, buitengewoon onderwijs, niet beëindigd lager secundair onderwijs en/of analfabeet.
3. Arbeidssituatie ouders:
 - preciaire tewerkstelling (bv. tijdelijke contracten);
 - werkloosheid van beide ouders of van de alleenstaande ouder;
 - werkzaam in beschutte werkplaats.
4. Stimulatie niveau: laag stimulatie niveau, niet of onregelmatig volgen van kleuteronderwijs en/of moeilijkheden bij de verzorging van kinderen.
5. Huisvesting: verkrotte, ongezonde en/of onveilige woning (bv. schimmels, lekken, verzakkingen); te klein en/of te weinig nutsvoorzieningen (bv. geen bad, geen cv).
6. Gezondheid: zwakke gezondheid van de gezinsleden, gebrekkige kennis over en deelname aan de gezondheidszorg, chronische ziektes en/of handicaps in het gezin.

De Kansarmoedeindex van Kind en Gezin kun je via het 'lokaal dashboard' raadplegen: <https://www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/cijfers/kansarmoede/gemeentelijk-niveau/>. Je kunt er informatie op maat opvragen, tot op het niveau van de (deel)gemeenten.

Om de evolutie van de Kansarmoede index te zien en voor alle steden en gemeenten in Vlaanderen, is er ook een overzicht in Excel beschikbaar: <https://www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/cijfers/kansarmoede/gemeentelijk-niveau/>

Bezetting en bereik van voorrangsgroepen in de kinderopvang van baby's en peuters

Bezetting en bereik van voorrangsgroepen in de kinderopvang van baby's en peuters
Specifiek voor kinderopvang van baby's en peuters heeft Kind en Gezin nog een aantal Vlaamse cijfers over de bezettingspercentage en over het bereik voorrangsgroepen :

<https://www.kindengezin.be/kinderopvang/cijfers-en-beleid/cijfers/#Cijfers-over-organisatoren>

Kind in Vlaanderen

In 'Het kind in Vlaanderen' bundelt Kind en Gezin jaarlijks:

- Demografische gegevens over kinderen (geboortecijfer, aantal kinderen, ...) en gezinnen (gezinssamenstelling, de leeftijd en origine van de moeder/ouders, ...)
- Cijfers over de arbeidsparticipatie van ouders
- Cijfers over het inkomen en de (kans)armoede in gezinnen
- Evoluties in het gebruik van formele en informele kinderopvang
- Cijfers over de gezondheid en ontwikkeling van jonge kinderen en over sterfgevallen
- Cijfers over meldingen over (vermoedens van) kindermishandeling en verwaarlozing
- Cijfers over inclusie

<https://www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/rapporten/over-kind-en-gezin/kind-in-vlaanderen/>

Regionale statistieken

Cijfers over de demografie binnen de gemeente, inburgering en integratie, armoede enz. vind je terug via de tabellen van de Vlaamse Overheid: <http://regionalestatistieken.vlaanderen.be/statistiek-zorg>